Короткі повідомлення

УДК 581.9. 595.7

Баранчук Г.І., Шимків Н.Я.

НОВІ ЗНАХІДКИ ФЛОРИ І ФАУНИ НА ТЕРИТОРІЇ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «МЕДОБОРИ»

Природний заповідник "Медобори" розташований у найкраще збереженій частині Товтрового пасма. Значна його площа вкрита лісами природного походження та зовсім малу частину займають чагарникові, лучні та степові ценози, умови яких сприяють формуванню багатого та специфічного біорізноманіття рослинного та тваринного світу. Раритетність кожної заповідної території визначається тим складом рідкісних видів фауни і флори, які можна зустріти в її біоценозах (Загороднюк, 1999). Внаслідок багаторічних досліджень на території заповідника виявлено велику кількість видів занесених до Червоної книги України. Загалом встановлено 41 вид рослин та 85 тварин, з яких група безхребетних є найчисельнішою та нараховує 30 видів (Літопис природи, 2021).

Влітку 2022 р. цілеспрямовано місцями дослідження було обрано і обстежено лучні ділянки долини р. Збруч з метою виявлення і підтвердження двох видів флори і фауни, що занесені до Червоної книги України, а саме: *Echinops exaltatus* Schrader та *Urophora dzieduszyckii* Frauenfeld, оскільки в попередні роки опубліковані нові знахідки цих видів саме в таких ценозах (рисунок).

Рис. *Echinops exaltatus* Schrader з *Urophora dzieduszyckii* Frauenfeld.

Цікавим є той факт, що *E. exaltatus* з родини Asteraceae, є кормовою рослиною для *U. dzieduszyckii.* з родини *Tephritidae*. *Echinops exaltatus* європейсько-середземноморський вид, місця зростання якого приурочені до узлісь та відкритих ділянок верхніх терас річок. В Україні відомо лише декілька розсіяних локалітетів (Червона книга України. Рослинний світ 2009).

Urophora dzieduszyckii середніх розмірів (4-7 мм) блискучо-чорна мушка з чорними вусиками та щупиками; щиток жовтий; крило чорне до основи, з 4 частково злитими при передньому краї косими чорними перев'язами (Червона книга України. Тваринний світ, 2009). Названо на честь мецената науки, фундатора Львівського природничого музею графа Володимира Дідушицького (Корнєєв, Вікірчак, Бачинськи, Корнєєв, 2016). Наприкінці травня 1866 р. А. Вєжейський почав досліджувати фауну подністровської Галичини. Головна мета – збирання двокрилих та

перетинчастокрилих комах. Під час дослідження було виявлено *U. dzieduszyckii*. Усі зібрані екземплярами Вєжейським передані до Відня (Кит, 2016). Слід відзначити, що один із них зберігається сьогодні у колекції Державного природознавчого музею НАН України у Львові. 150 років поспіль у Європі не було жодної знахідки комахи цього виду. Лише 2016 р. *U. dzieduszyckii* на заплавній ділянці р. Джурин зафіксував начальник наукового відділу НПП "Дністровський каньйон" О.К. Вікирчак (Корнєєв, Вікірчак, Бачинськи, Корнєєв, 2016). Наступна знахідка комахи спостерігалася у 2019 році на заплаві р. Збруч поблизу с. Гуштинка Тернопільської обл. (Корнєєв, Вікирчак, Бабицький, Корнєєв 2019). Цей локалітет територіально найближчий до природного заповідника "Медобори". Опісля було ще декілька знахідок в Чернівецькій (Сторожинецький р-н) та Тернопільській обл. (Борщівський і Заліщицький р-ни).

На території природного заповідника "Медобори" виявлено два локалітети із зростанням *E. exaltatus*, що приурочені до відкритих лучних ділянок заплави р. Збруч, які знаходяться у Городницькому природоохоронному науково-дослідному відділенні в окол. с. Личківці. Це ценози, де загальне проективне вкриття травостою становить 90-100%. Домінуючими видами є: *Bromopsis inermis* (Leys.) Holub, *Chaerophyllum aromaticum* L., *Geranium pratense* L., *Poa pratensis* L.; з меншим відсотком трапляються *Equisetum arvense* L., *Stenactis annua* (L.) Nees, *Galium album* L., *Galium rivale* (Sibth. et Smith) Griseb., *Veronica chamaedrys* L., *Achillea submillefolium* Klok. et Krytzka та *Sonchus oleraceus* L.; одинично – *Inula helenium* L., *Lysimachia nummularia* L., *Rumex confertus* Willd., *Angelica sylvestris* L. Наприкінці червня у першому локалітеті зафіксована лише одна куртина *Echinops exaltatus*, що займала площу 1 м^2 і мала 5 генеративних пагонів, на одному з яких спостерігалася 1 особина *U. dzieduszyckii*. У другом місцезростанні тижнем пізніше виявлено 8 куртин, загальною площею близько 1500 м^2, де зростало 43 генеративні пагони, на яких було всього 13 мух. З проведених досліджень припускаємо, що цей вид мух живе на рослині короткий період часу, до початку її цвітіння.

Загороднюк І. 1999. Рідкісні види тварин. *Розбудова екомережі України*. Київ.

Літопис природи. Природний заповідник "Медобори". 2021. Кн. 29. Гримайлів. С. 270–294.

Кит Василь. 2016. Муха Дідушицького [online] Доступне: https://twahundreta200.wordpress.com/2016/08/06/ [Дата звернення 16 серпня 2022 року]

Корнєєв С. В., Вікірчак О. К., Бачинський А. І. і Корнєєв В. О. 2016. Огляд мух-осетниць (Tephritidae) (Insecta: Diptera) Тернопільського Поділля. *Українська ентомофауністика*. 7(4). С. 45–53.

Корнєєв В.А., Вікирчак О.К., Бабицький А.І. та Корнєєв С.В. 2019. Нові знахідки Urophora dzieduszyckii (Diptera: Tephritidae) та оцінка чисельності та природоохоронного статусу виду. *Українська ентомофауністика*. 10(1). С. 1–6.

Червона книга України. Рослинний світ [за ред. Я.П. Дідуха]. 2009. Київ : Глобалконсалтинг. 900 с.

Червона книга України. Тваринний світ // [за ред. І.А. Акімова]. 2009. Київ : Глобалконсалтинг. 600 с.

Природний заповідник "Медобори", смт. Гримайлів, Чортківський р-н, Тернопільська обл. e-mail: nataliashumkiv@ukr.net